

PROGRAM AZ
ÁLDOZATOKÉRT
ÉSA TETTESEKÉRT

Tettekkel az eredményes társadalmi beilleszkedésért – resztoratív szemlélet

Jóvátételi programok megvalósulása

TÉtt – program az áldozatokért és a tettesekért

A fogvatartottak többszakaszos, társadalmi és munkaerő-piaci reintegrációja és az intenzív utógondozás modellje
TÁMOP 5.6.3-12/1-2012-0001 kódszámú kiemelt projekt.

A konzorcium vezetője a Belügyminisztérium

A megvalósításban részt vevő konzorciumi partnerek:

- Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága
- Nemzetgazdasági Minisztérium

A megítélt támogatás összege: **2,977 milliárd forint**

A megvalósítás ideje: **2012. december 01-től 2015. október 31-ig**

A megvalósítás helye: **Magyarország valamennyi büntetés-végrehajtási intézete**

BELÜGYMINISZTERIUM

NEMZETGAZDASÁGI
MINISZTERIUM

Kiadó: Belügyminisztérium
Nyomdai előkészítés: Duna-Mix Kft.
Nyomda: CREW Nyomdaipari Szolgáltató Kft.
2015.
Fotók: BvOP Archívum

A jóvátétel háttere

A **szimbolikus jóvátételi programok** elsődleges célja a fogvatartottak számára a bűncselekmény okozásával, illetve annak következményével történő szembenézés és felelősségvállalás elősegítése, a helyi közösségi értékek és érdekek melletti elköteleződés bizonyítása – a közösség részéről a jóvátétel elfogadásával a társadalmi beilleszkedés elősegítése. Ennek érdekében a projektben meghatározott feltételek mellett a fogvatartottaknak lehetőségük van jóvátételi programba bekapcsolódni, ezzel is bizonyítva szándékukat a megsértett közösség kiengesztelésére, valamint a bennük lezajló pozitív változás igényének megerősítésére.

Ebben a projektben a jóvátétel célja az okozott sérelem, kár szimbolikus helyreállítása. Vagyis a jóvátétel során a fogvatartottak nem a közvetlenül érintett sértetti körnek nyújtják a jóvátételt, nem az általuk okozott kárt állítják helyre, tehát nem függ össze az elkövetett bűncselekmény és a jóvátétel tárgya. Sértett-áldozat közötti közvetlen jóvátételt a TÁMOP 5.6.3 kiemelt projekt keretében, az intenzív utógondozás során nem szerveztünk.

A projektben a fogvatartottaknak önkéntes döntésük alapján – amennyiben ezt az adott jóvátétel megvalósításához szükséges biztonsági szabályok megengedik – lehetőségük van arra, hogy a jóvátételi program keretében enyhítsék az általuk okozott kárt. Megjelenik, ill. a szakemberek által felkeltődik bennük az igény, hogy a helyi közösség, vagy szélesebben értelmezve a társadalom számára valamilyen hasznos tevékenységet végezzenek, mint pl. egy közterület, illetve park rendbetétele, kerítésfestés, adománygyűjtés beteg gyerekek számára, egy városi művészeti rendezvényen való megjelenés saját alkotásokkal, stb. Nagy hangsúlyt kap az egyén motivációja, értékrendje, hiszen csak komoly szándékkal, valós megbánással érhető el valós eredmény. A jóvátételi programok megvalósítása több szakaszra osztható fel.

A jóvátételi program előkészítése, részt vevő szervezetek kiválasztása

Az előkészítés során érdemes felmérni a megvalósító intézet helyi sajátosságait, illetve a környező településen működő intézmények igényeit. Milyen adottságokkal, képzettséggel rendelkezik a fogvatartotti állomány, illetve milyen tevékenységre van szükség az adott településen. Azt is érdemes tudni a környező intézetek esetében, hogy van-e mód a fogvatartottak szállítására, esetleg olyan jóvátételben tudnak segíteni a szervezetek számára amelyhez nem szükséges a jóvátételt nyújtó személyek fizikai jelenléte.

Az előkészületek során nem csupán arra készülnek fel a fogvatartottak, hogy elkészüljön az átadásra szánt eszköz, vagy ajándék, az intézet munkatársai a jóvátételben érintett fogvatartottaknak bemutatja azt az intézményt, vagy célcsoportot, aki javára megvalósul a jóvátétel és átbeszéljük, hogy ez milyen hatással jár a fogadó intézmény számára, ezzel is megerősítve a jóvátétel célját, tartalmát.

Megvalósítás: a fogvatartottak kiválasztása, alkotások elkészítése

1.1. Önként jelentkezők kiválasztása

A megvalósításban kulcsszerepe van a jelentkezők kiválasztásának. A jelentkezés önkéntes alapon történik. A jelentkezést követően személyes beszélgetésre kerül sor, ahol kifejezhetik miért fontos számukra a jóvátétel.

„Eddig olyan életet éltem, hogy inkább elvettem, ami másé volt, most pedig inkább adni szeretnék.”

1.2. Csoportfoglalkozás – jóvátétel témakörének megbeszélése

Miután kiválasztásra kerültek a jóvátételben részt vevő személyek, részükre csoportos foglalkozást tartunk, ahol szó esik magáról a jóvátételről, annak céljáról és magáról a megvalósításról.

A jóvátétel megvalósulása

Ebben a szakaszban zajlik a konkrét tevékenység, például a felújítási munkálatok a szervezetek külső-belső helyiségeiben. vagy használati tárgyak, alkotások elkészítése, amik később átadásra kerülnek.

Lezárás és háttér teendők

A program megvalósítását követően van arra lehetőség, hogy a szervezet visszajelzést adjon az intézet képviselőjén keresztül a fogvatartottak felé a jóvátétel-elfogadásáról, amelyet szintén csoportos foglalkozás keretében dolgozunk fel a résztvevőkkel. Ilyenkor beszélhetnek őszintén az érzéseikről, tapasztalataikról a fogvatartottak. A jóvátételi programról *így fejezte ki saját benyomását egy, a programban részt vevő fogvatartott: „Megpróbáltunk egy fekete foltot eltüntetni a lelkünkőről”.* Egyik programunk során illegális szemétkerakó felszámolása zajlott, majd ezt követően egy tornatermet újíttak fel a fogvatartottak, bontották le a bordásfalat. Erről az élményről így számoltak be a résztvevő fogvatartottak:

„Mintha lebontottunk volna egy falat köztünk és a kinti világ között.”

„A lelkünk egy kicsit megkönnyebbült, hogy tudtunk adni a társadalomnak.”

„Jól esett, hogy bennünket odahívtak, hogy segítették a munkánkat. Bízunk abban, és bízik abban a társaimmal, hogy olyan örömmel fogják majd a kisóvodások birtokba venni ezen létesítményeket, amilyen örömmel mi majdan a szabadulásunk után a saját ágyunkba fogunk lefeküdni”

Fogvatartotti célcsoport részvétele a programokban

A megbánás olyan negatív kognitív és emocionális állapot, ami lelkiismeret furdalással és önmagunk hibáztatásával jár. Hasznos következménnyel járhat, ugyanis alapja lehet az aktív cselekvésnek, változtatásnak a jövőre való orientáció tekintetében. A jóvátétel olyan tevékenység, cselekedet, mely által a fogvatartottak a közösség vagy az egyén irányába mérséklik a bűncselekmény okozta kárt.

SZIMBOLIKUS: A helyi társadalom egészének szól, nem közvetlenül a sértett irányába. A cselekmény módja nincs közvetlenül összefüggésben a bűncselekménnyel. Nem jelenti azt, hogy eltekintünk a megsértett rend helyreállításának törvényes igényeitől! Nem törli el a „rosszaság” következményeit, azonban a jóvátétel során megtörténik az elköteleződés közösségi értékek felé.

ÖNKÉNTES alapon történik, a kiválasztásnál az egyén tulajdonságai, értékrendje is hangsúlyt kap, hiszen csak komoly szándékkal érhető el valós megbánás. A felkészülés, ráhangolódás során lényeges a cselekvő, együtt érző hozzáállás, a jó szándék, a vágy a jóra való kinyilvánítására és a felelősségvállalás megfogalmazása. Tudatosan rá kell világítani arra is, hogy mindez a közösség befogadóképességét hogyan növeli. Tömören fogalmazva a jóvátételi program a fogvatartottak számára érték kifejező funkciót is jelent.

KÖZBEN:

- lelki teherrel való megszabadulás, könnyítés, érzelmek kifejezése, egyéb feszültségek oldása,
- felfigyelnek a körülöttük lévő világra
- felfedezik a változás lehetőségeit, a másmilyenre válásnak képességét
- felelősség vállalás, másokra figyelés, empátia kialakul (a sértett felé is!)
- önismeretre, erősödő önbizalomra tesznek szert
- jövőre való orientáció, elkerülik a negatív viselkedést
- gondolat és vélemény kinyilvánítása, megosztása
- harmóniába kerül a szociális környezettel
- építő és ösztönző egymásra utaltság megtapasztalása
- nő az emberek és az élet iránti tisztelet és megbecsülés

Az előkészületi munka és a tényleges megvalósulás során jelen van a segítő értékelés, amelyre a sokrétűség, a változatosság, és főként a pozitivitás a jellemző. Elsősorban az érzelmi - megerősítés, amely az emocionális fejlődést nagymértékben segíti.

Csatlakozás a jóvátételi tevékenységhez

Legyen akár civil szervezet képviselője, vagy állami intézmény dolgozója, vezetője, lehetősége van bekapcsolódni a program által nyújtott lehetőségbe, ezt követően pedig egy hosszú távú együttműködés kialakulását segítheti elő, ami mind a szervezet, mind a fogvatartottak számára számos előnyt hordoz magában. Mindannyian közösségekben élünk, igyekszünk értékeinket megőrizni, védeni. Jóvátételként tudnak közreműködni az intézmények kertjének tisztán tartásában, karbantartási munkák elvégzésében. A projektben tanult gyakorlati ismereteik, amelyeket a szakmaképzés során sajátítottak el, szintén együttműködőink hasznára válhatnak, akár óvodai bútorok készítése, vagy épp játszótéri játékok felújítása során. Egy-egy jóvátétel során a közösség irányába tesznek a fogvatartottak jót, hozzájárulva ezzel akár ünnepeink szebbé tételéhez verses, irodalmi előadásokkal, akár ajándékok készítésével gyermek, vagy időskorú célcsoportok, illetve együttműködő szervezetek részére. A jóvátétel okozta élmény így eljuthat olyan intézményekbe, ahol értelmi sérült gyermekek és fiatalok élnek, mint pl. az Ipolytölgyesen működő Szent Erzsébet Otthon, ahol a Márianosztrai Fegyház és Börtön jóvoltából hat elítélt végzett tetőfelújítást.

A program 2014. szeptember 9 és 15. között, öt napon át valósult meg. A 150 súlyos és halmozottan sérült ember teljes körű ellátást végző intézmény és a Márianosztrai Fegyház és Börtön között évek óta jól működő kapcsolat van.

Erről az együttműködésről az intézmény vezetője a következőket mondta:

„A Márianosztrai Fegyház és Börtön munkatársai megkerestek minket ezzel a felajánlott lehetőséggel, mi boldogan igent mondtunk, hiszen egyébként is kulturális kapcsolatunk már néhány éve van az intézménnyel.”

A jóvátételi program keretében a fogvatartottak kicserélték az épületek fedett teraszainak összetört, megrepedt biztonsági síküveg lapjait, és árnyékolták azt nádszövettel, ezzel segítve az ott lakók életminőségét. Árnyékolás előtt közel 20 táblaüveg cseréje történt meg, és 160 méter nádszövet feldrótozására került sor az üvegteraszok alá.

Számos kiállításra is sor került jóvátételi programok során, ahol a fogvatartottak által készített alkotásokat tekinthették meg az érdeklődők. Egy ilyen, „Rácsok mögött” fantáziánévre hallgató, kéthetes rendezvényre kértük fel az Újvilág zenekart, hogy műsorukkal tegyék színesebbé a megnyitót. Így nyilatkoztak a program után a zenekar tagjai:

„Számunkra igazán érdekes, és egyben felelősség teljes kihívás volt. Nagyon jó látni, hogy a kreativitást és a művészetet nem lehet rácsok mögé szorítani. Örülünk, hogy alkalomunk volt mindehhez valamit nekünk is hozzátenni.”

Szintén iskoláskorúak részére rendeztünk több programot, ahol fogvatartottak kifestették az iskola kerítését. Megkérdeztük a Vécsey Károly Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény igazgatóját, hogy fogadták a jóvátételi programot:

„Nagyon örültünk ennek a lehetőségnek, mert még nem volt ilyen az intézményünkben”

BIRTÓN A.
PROSERT

BIRTÓN A.
PROSERT

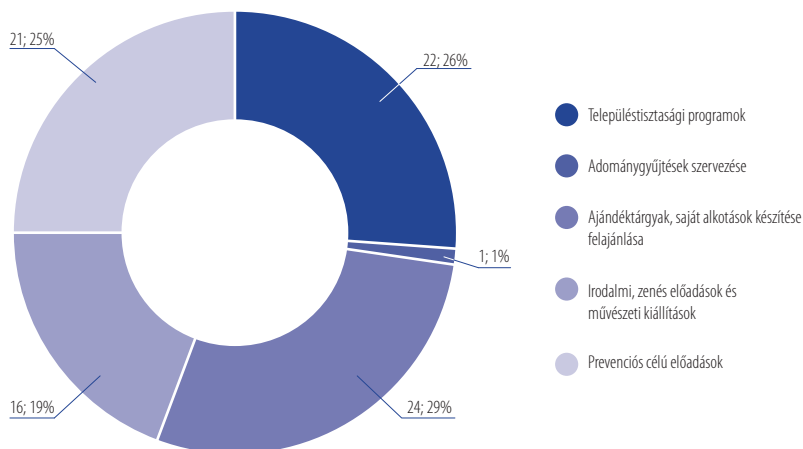
A projekt keretében megvalósult jóvátételi programok

Jóvátételi programot tehát akár a börtön falain belül, akár azokon kívül is meg lehet valósítani, attól függően, hogy azt az intézet biztonsági szempontból miként ítéli meg, illetve a helyi közösségnek mire van igénye.

A program keretében 84 jóvátételi programot valósítottunk meg, 2015. augusztus 31-ig, az alábbiak szerint.

A projekt keretében megvalósított jóvátételi programok a következő öt fő csoportba sorolhatók:

- Településen végzett felújítási, állagmegőrzési, településtisztasági program (elhanyagolt területek, parkok kitisztítása, állami intézmények kerítéseinek kifestése, játszóterek felújítása, civil és egyházi szervezeteknél külső- és belső felújítási munkálatok) Ezek a típusú jóvátételek tették ki a jóvátételek egyik legnagyobb arányát összesen 26 %-ot;
- Adománygyűjtés szervezése jóvátételi program keretében 1 %-os arányban történt. (egy hátrányos helyzetű csoport részére, jóvátételi nap keretében gyűjtés szervezése);
- Ajándéktárgyak, saját alkotások elkészítése, kiállítása, felajánlása volt a leggyakoribb program a jóvátételek között, ami arányait tekintve az összes jóvátételi program 29%-a volt (a fogvatartottak a büntetés-végrehajtási intézetekben készített ajándéktárgyakat arra rászorulóknak felajánlják, ezzel is kifejezve szándékukat a megbánásra);
- Irodalmi és zenés előadások és művészeti kiállítások szervezésére a jóvátételi programok 19% -ában került sor.
- Prevenciós célú előadásokat főként fiatalok és középiskolások számára tartottunk, leginkább a bűnelkövetés megelőzése, kábítószerrel való visszaélés témakörében. A jóvátételi programok 25%-a ebbe a kategóriába tartozott.

A TÁMOP 5.6.3 program tette lehetővé azt, hogy kilenc pálhalmi fogvatartott a Baracs községben lévő Idősek Otthonában kifesse az otthon közösségi helyiségét. A munkában résztvevő fogvatartottak örömmel vették az ecsetet a kezükbe:

„Hála Istennek még élnek a nagyszüleim, viszont egy hasonló otthonban vannak. Korábban jártam náluk, így tudom, hogy számukra minden apróság mennyire fontos lehet. Számomra egyértelmű volt, hogy itt a helyem.”

2014-ben a Békés Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet fogvatartottjai „Nincs karácsony szeretet nélkül” címmel adtak elő a Pándy Kálmán kórház gyermekosztályán. Sőt az előadás végén még apró ajándékokkal is kedveskedtek a kis betegeknek és szüleiknek.

„Fontos, hogy örömet szerezzünk azoknak a gyerekeknek, akik betegségük miatt a kórházban töltik az ünnepeket. Engem is két gyermek vár otthon, szóval átérzem, hogy milyen nehéz lehet most a kis betegeknek és szüleiknek.”

Kapcsolat, lehetőség a részvételre

Amennyiben a jóvátételi program által nyújtott lehetőségek felkeltették érdeklődését, keresse a helyileg illetékes büntetés-végrehajtási intézetet a www.bv.gov.hu oldalon az intézet közvetlen honlapjának felkeresésével, ahol bővebb információval tudnak szolgálni a helyben megvalósított programokról, együttműködési lehetőségekről.

További információt a www.tettprogram.hu és a www.bv.gov.hu/tamop honlapon talál programunkról.